

The model also emphasizes the importance of cultivating intercultural empathy through exposure to diverse narratives, guided discussions on ethical dilemmas in translation, and assignments that require students to articulate the reasoning behind their choices. By ensuring that the decision-making process is transparent and deliberate, the curriculum encourages future translators to develop a professional identity grounded in responsibility, humility, and cultural sensitivity. Reflective judgment becomes not an optional add-on but a central component of translator education, preparing students to navigate the ethical and cultural complexities that arise in real-world communicative encounters.

Ultimately, the presentation positions the translator as far more than a linguistic technician. In a world where communication is increasingly accelerated by technology yet strained by geopolitical tensions, translators serve as cultural diplomats who facilitate mutual understanding, counteract misinformation, and build bridges across linguistic and ideological divides. Their work contributes to global dialogue not simply by transferring words between languages but by fostering the conditions for ethical, empathetic, and culturally informed communication at a moment when such qualities are urgently needed.

4. Методологічні проблеми перекладу і перекладознавства

Methodological Issues of Translation and Translation Studies

УДК 811.161.2'1'255.4:378.4.016Старинкевич Є.

Розбудова засадничих елементів української школи перекладознавства в працях Єлизавети Старинкевич

Куліш Ірина Володимирівна

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

i.kulich@ukma.edu.ua

Єлизавета Старинкевич (1890-1966), перекладачка, перекладознавиця та критик перекладу, стала авторкою першої докторської дисертації з перекладознавства «Проблеми художнього перекладу і українські переклади французьких класиків», захищеної в 1945 році. З 1945 до 1963рр. перекладознавиця була старшим співредактором Інституту літератури ім. Т. Шевченка, яким на той час (1939-1961 рр.) керував О. І. Білецький. У спогадах Михайлини Коцюбинської за часів О. Білецького в Інституті панувала «набагато розкутіша, ліберальніша, сказати б, інтелігентніша, ніж згодом, у часи царювання Шамоти» атмосфера (Коцюбинська, 2006, с. 37). Зауважимо, що Микола Шамота (див. прим.) був головним редактором «Літературної газети» в Києві, завідувачем відділу соціального реалізму в Інституті

літератури, а згодом, після смерті О. І. Білецького, директором Інституту. В 1940-50-і рр. Є. Старинкевич стала жертвою сталінської кампанії боротьби з космополітизмом. Зокрема, в «Літературній газеті» 1947 р. (за ред. М. Шамоти) Є. Старинкевич називають «гнилою естеткою», адже вона «бруднить і критикує найсвятіше» – соціалістичну дійсність. За спогадами М. Коцюбинської, в 1960-і роки в Інституті лише «час від часу з'являлася Єлизавета Старинкевич, яка ще не зовсім отряслася після кампанії “боротьби з космополітизмом”» (Коцюбинська, 2006, с. 39).

Працюючи в царині літературної критики Є. Старинкевич, як представниця літературознавчої гілки перекладознавства, мала особливе розуміння завдань художнього перекладу. Якщо користуватися термінологією М. Зерова, Є. Старинкевич дотримувалась «настанови на чужомовність». За О. Кальниченко, перекладознавиця першою в українській культурі почала писати про «перекладацьку мову», спростовуючи необхідність зближення російської та української мов (Кальниченко & Кальниченко, 2021, с. 33). Зокрема, в унісон з іншими розбудувниками української школи художнього перекладу Є. Старинкевич називає переклад першою умовою для збагачення рідної літератури та мови поетичними надбаннями інших культур.

Є. Старинкевич наполягала на відтворенні у перекладі ідейно-емоційного, поетично-образного, стильового та ритмомелодійного багатства оригіналу. За Є. Старинкевич, не може бути «такого поета, який би з однаковим темпераментом перекладав» інших поетів. В статтях з критики перекладу дослідниця розбудовує неокласичні підходи та теорію М. Рильського щодо важливості відтворення духу та домінант першотвору. М. Рильський закликав жертвувати другорядним, в ім'я головного. Єлизавета Іванівна особливо критикувала «нівелювання творчої своєрідності оригіналу». Дослідниця вбачала два джерела нівелювання домінант першотвору: 1. привнесення власних поетичних домінант перекладача в переклад; 2. нейтральність мови. Зокрема, Є. Старинкевич застерігала перекладачів від чужих для автора «засобів і стилістичних рис з власної поезики або з загальної умовно-поетичної нейтральної щодо індивідуальної лексики й фразеології» (Старинкевич, 1946, с. 3). Огріхом називала дослідниця «невмотивоване повторення лексем». Обидва типи нівелювання, на думку Є. Старинкевич, «позбавляють поезію її індивідуального забарвлення», призводять до «штучності, немилозвучності» (Старинкевич, 1946, с. 3).

Прим. За доносами М. Шамоти репресій зазнали представники дисидентського руху, зокрема Іван Дзюба та Василь Стус.

Література

1. Кальниченко, О. А., Кальниченко Н. М. (2021). Єлизавета Старинкевич як теоретик та критик перекладу. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання*

- перекладу. Тези доповідей XI наукової конференції з міжнародною участю. 15-16 квітня 2021 року, м. Харків, Україна.*
2. Коломієць, Л. (2015). *Український художній переклад та перекладачі 1920-30-х років. Матеріали до курсу «Історія перекладу»*. Навчальний посібник. Вінниця. Нова книга. 360 с.
 3. Коцюбинська, М. (2006). *Книга споминів*. Акта. 289 с.
 4. Проти відступів від соціалістичного реалізму. Обговорення роману Юрія Смолича «Ми разом були в бою». (1947, 11 грудня). *Літературна газета*.
 5. Старинкевич, Є. (1946, 18 липня). Українські поети в російських перекладах. *Літературна газета*.

УДК 81'25:378.016:81'243

Лінгводидактичні стратегії вдосконалення навичок фахового перекладу

Павлюк Олег, Петруша Ірина

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

oleh_pavliuk@knu.ua; ipetrusha@knu.ua

Професійно спрямована іншомовна компетентність, її актуальність, значення, проблеми, виклики та особливості формування розглядаються у багатьох дослідженнях [1, 2, 3, 4 та ін.].

Формування навичок усного та письмового перекладу матеріалів за професійним спрямуванням передбачає не лише досконале володіння іноземною мовою, а й знання фаху. Разом з тим, набуття таких навичок на 1-2 році навчання у вищому навчальному закладі відбувається за умов, коли студенти молодших курсів тільки розпочинають вивчення дисциплін фахового спрямування і мають лише базовий рівень володіння іноземною мовою, який дозволяє покладатися радше на інтуїтивний, ніж аргументований вибір мовних засобів при перекладі. Відтак, викладач постає перед непростим завданням: ретельного вибору лінгводидактичних стратегій, які сприяли б опануванню та грамотному використанню студентами іноземної мови за фаховим спрямуванням при перекладі.

Враховуючи науковий та практичний вітчизняний і зарубіжний досвід з одного боку, та особливості і труднощі формування навичок усного та письмового перекладу матеріалів фахового спрямування з іншого, ми підбирали тематичні тексти, розробляли тренувальні вправи, формулювали комунікативні завдання, намагаючись дидактично збалансувати та чітко структурувати навчальні матеріали, використання яких дозволило б досягти очікуваного академічного рівня іноземної мови у студентів для оптимального і коректного